

Historia *kontatuz*: euskarazko historia ekoizpena ikuspegi kuantitatibotik

Karmele Artetxe

Historia euskaraz XX. mendean, nahiaren eta ezinaren artean. Lehen hurbiltzea

(History in Basque during the 20th century, between good wishes and impotence. An initial approach)

Aizpuru Murua, Mikel
UPV/EHU. Filologia, Geografia eta Historia Fakultatea.
Garaiko Historia Saila. Unibertsitatearen Pasealekua, 5.
01006 Gasteiz. hcpaimum@vc.ehu.es

BIBLID [1136-6834 (2005), 34; 423-451]

Jaso: 04.03.03
Onartu: 04.03.03

Testu honen helburua XX. mendean zehar eta bereziki 1973 eta 2001 urteen artean euskaraz sortutako lanak aztertzea da. Lanaren emaitza bikoitza da. Alde batetik egindako ahalegina nabarmena da, 1500 lan inguru plazaratuz euskaraz denbora horretan. Garai eta joera gehienak daude ordezkatuta multzo horretan, euskarazko produkzioa inguruko historiografiaren parean dagoela erakutsiz. Bestetik, ordea, nabaria da euskarazko lanen zailtasunak korpus koherentea osatzeko eta Euskal Herriko Historiografian erreferente garrantzitsua bilatzeko.

Giltza-Hitzak: Historiografia. Euskaraz. Euskal Herria. XX. mendea.

Complete Page/Frame...

Visible portion...

Save...

Copy...

BILAKETAK

EGILEAK

- [Izena](#)
- [Gai-sarrerak](#)
- [SHU](#)
- [Egile guztiak](#)

PRODUKTUAK

- [Izenburua](#)
- [Produktu-mota](#)
- [Gai-sarrerak](#)
- [SHU](#)
- [UEUko Sailak](#)
- [Fakultateak](#)
- [Erakundeak](#)

BILAKETA AURRERATUA

INFORMAZIOA:

- [UEUko sailak](#)
- [Erakundeak](#)
- [Fakultateak](#)

ESTEKA

PRENTSA-GELA

ZIURTAGIRIA ESKATU

EUSKAL KOMUNITATE ZIENTIFIKOAREN DATU-BASEA

THE DATA BASE OF THE BASQUE SCIENTIFIC COMMUNITY

BASE DE DATOS DE LA COMUNIDAD CIENTIFICA VASCA

BASE DE DONNÉES DE LA COMMUNAUTÉ SCIENTIFIQUE BASQUE

Babeslea:

Bizkaiko Foru Aldundia
Diputación Foral de Bizkaia

Laguntzaileak:

- Azterketa bibliometrikoen ezaugarriak
- Goi mailako euskarazko ekoizpena
- Historiari buruzko ekoizpen idatzia
  - Bilakaera eta epealdiak
- Aldizkarietan argitaratutako historia lanak
  - Bradford-en legea
- Eztabaidarako gaiak

- **Azterketa bibliometrikoen ezaugarriak**
- Goi mailako euskarazko ekoizpena
- Historiari buruzko ekoizpen idatzia
  - Bilakaera eta epealdiak
- Aldizkarietan argitaratutako historia lanak
  - Bradford-en legea
- Eztabaidarako gaiak

Bibliometria

- Estatistika eta eragiketa matematikoak erabiliz dokumentazio multzo baten ekoizleak (erakundeak eta egileak) eta kontsumitzaileak aztertzen ditu.

Azterketa bibliometrikoen baldintzak

- Dokumentazioa zientifikoa edo goi mailakoa izan behar du
- Idatzia eta argitaratuta egon behar du
  - Arrazoa: argitalpenaren erreferentzia bibliografikoekin prestatzen direlako adierazle bibliometrikoak:
    - Dokumentazioaren batez besteko bizitza
    - Aldizkarien eragin faktorea
    - Egileen arteko lankidetzaren indizeak
    - ...

- Azterketa bibliometrikoen ezaugarriak
- **Goi mailako euskarazko ekoizpena**
- Historiari buruzko ekoizpen idatzia
  - Bilakaera eta epealdiak
- Aldizkarietan argitaratutako historia lanak
  - Bradford-en legea
- Eztabaidarako gaiak

Goi mailako euskarazko produkzioa

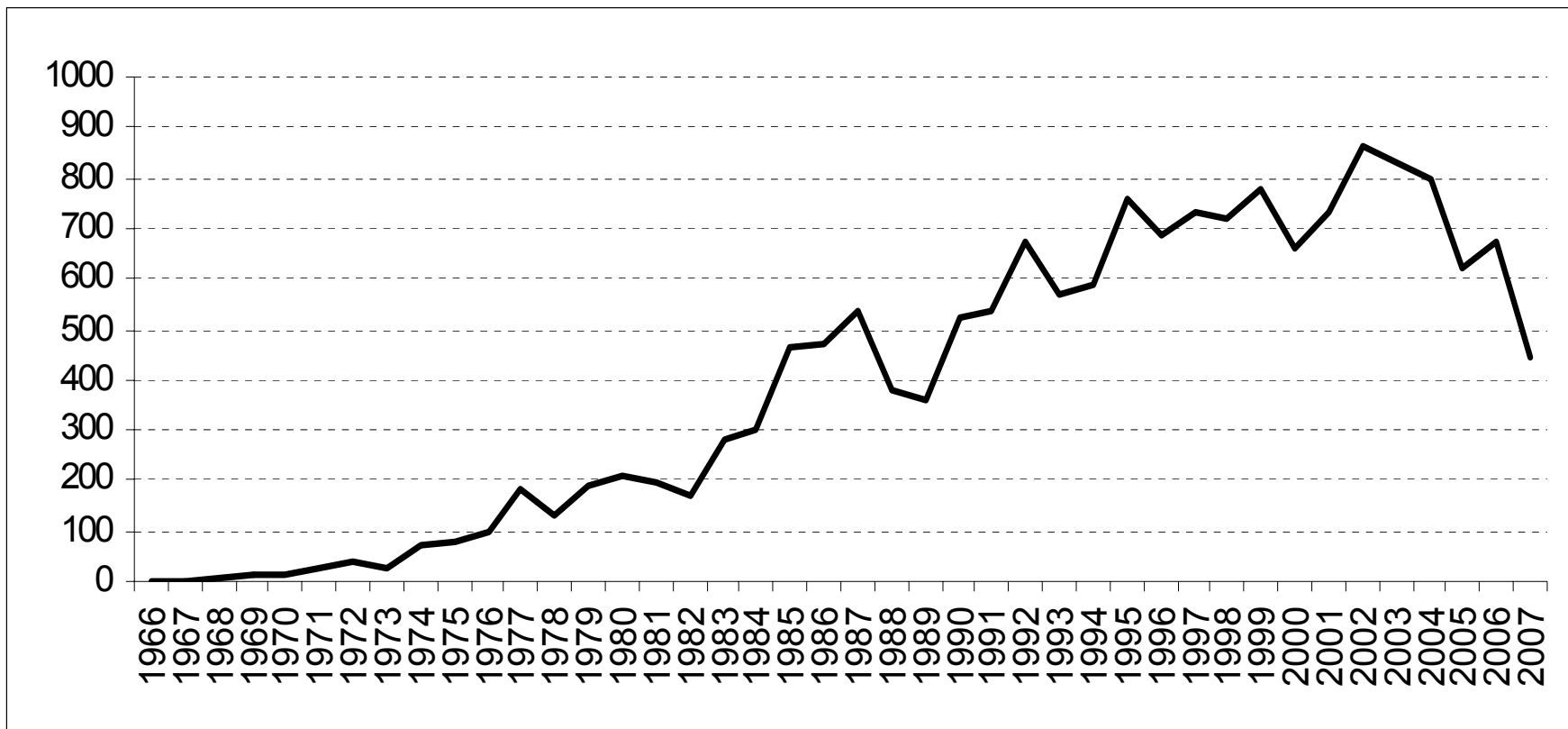
Egileak	7.223
Erakundeak	168
Dokumentuak	29.480

Goi mailako euskarazko produkzioa

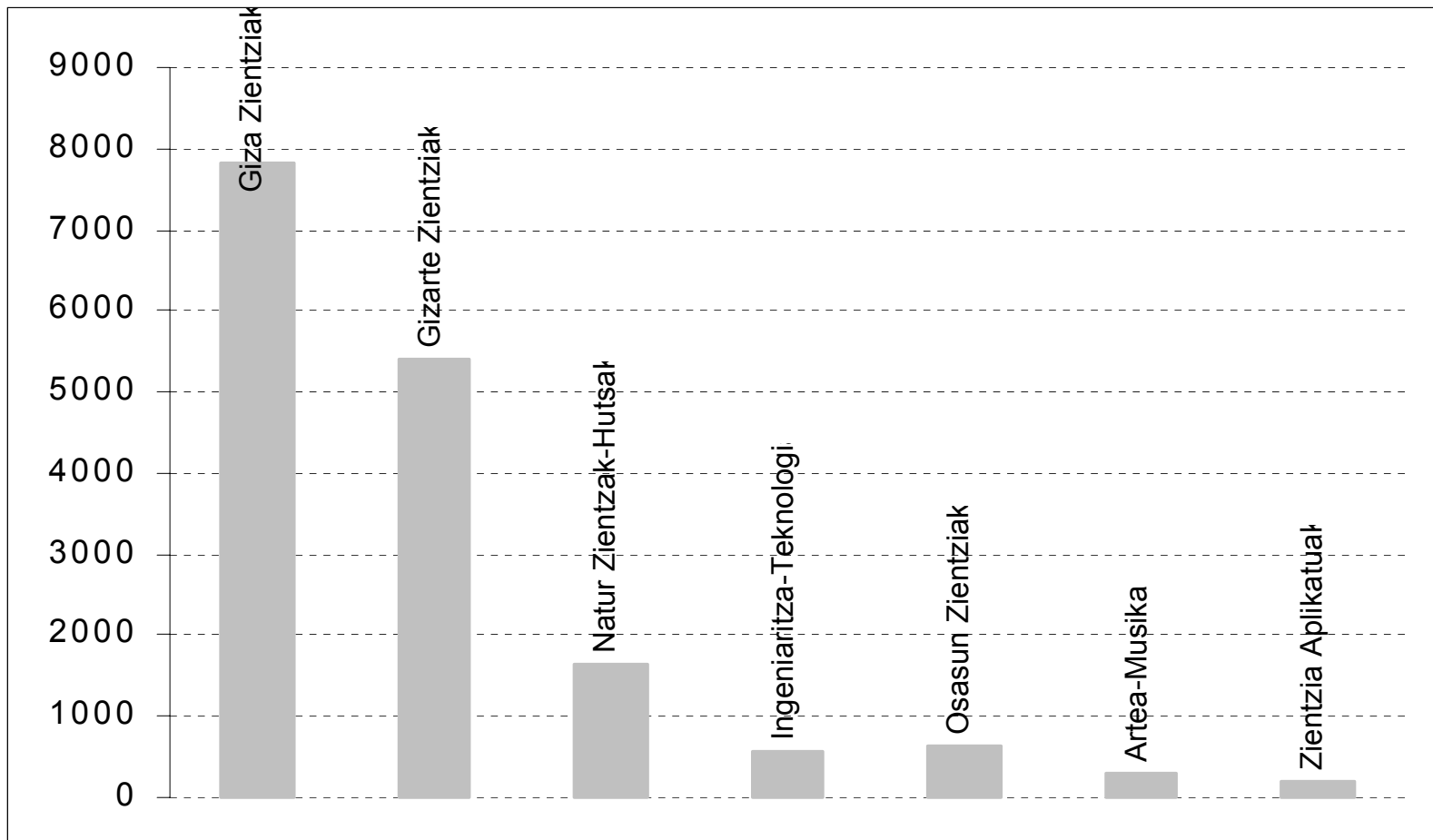
Dokumentu mota	Dokumentu kopurua
Hitzaldiak	8.060
Ikastaroak	1.208
Irakasgaiak (*)	3.523
Artikuluak	10.314
HAA	3.986
Liburuak	1.529
Itzulpenak	451
Doktorego-tesiak	322
Ikerkuntza-lana	2
Ikerkuntza-proiektuak (*)	85
Guztira	29.480

16.602

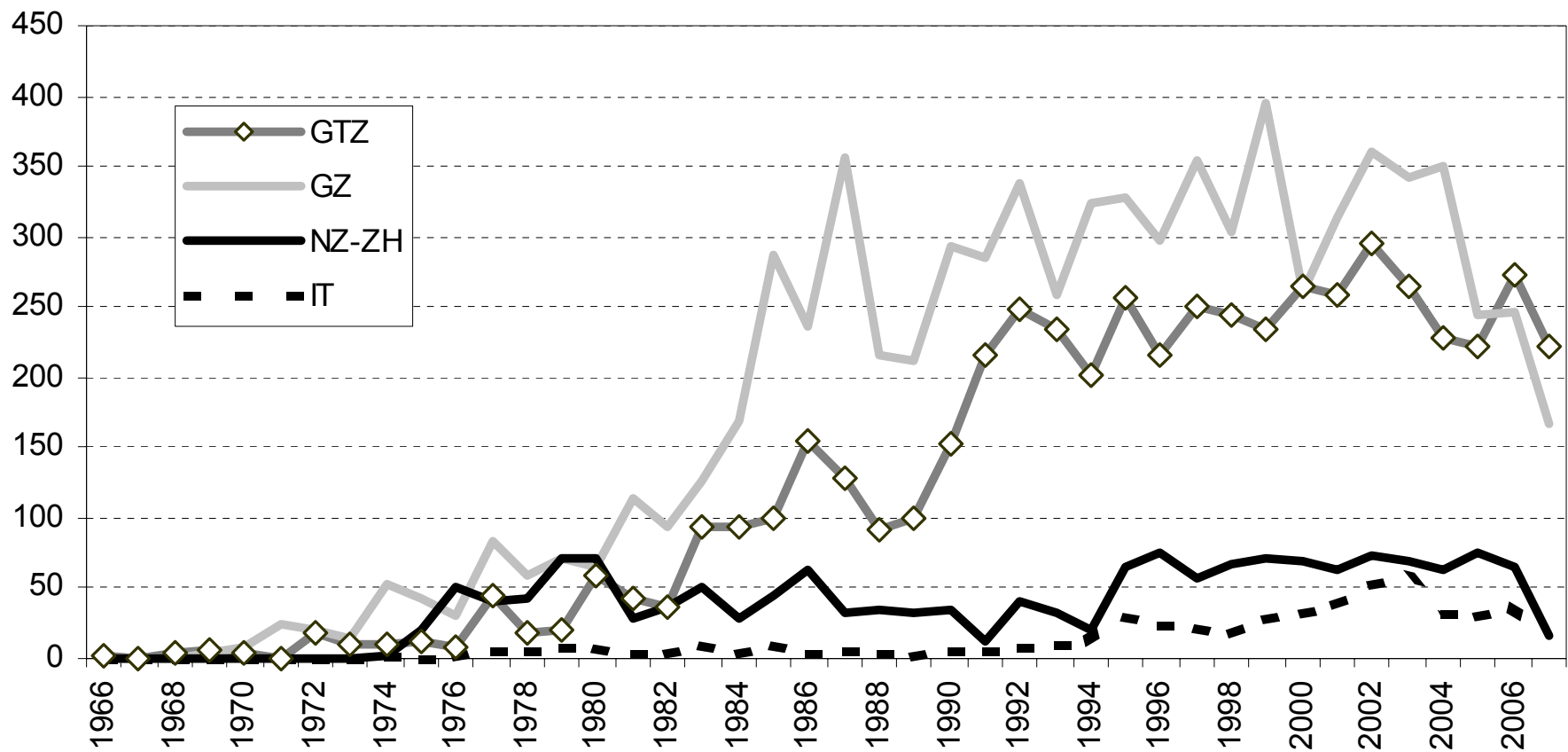
Euskarazko goi mailako idatzizko produkzioaren bilakaera

Euskarazko produkzio idatzia: jakintza-arlo nagusitan

Produktzio idatziaren bilakaera

Giza Zientzietako produkzio idatzia

Jakintza-arloak	Dok. kop.
Hizkuntzalaritza, Filologia, Hizkuntzak eta itzulpengintza	3.130
Historia eta Biografiak	1.726
Literatur Kritika	1.584
Filosofia	659
Gai orokorrak	427
Teologia eta erlijio gaiak oro har	244
Arkeologia	56
Guztira	7.826

- Azterketa bibliometrikoen ezaugarriak
- Goi mailako euskarazko ekoizpena
- **Historiari buruzko ekoizpen idatzia**
  - Bilakaera eta epealdiak
- Aldizkarietan argitaratutako historia lanak
  - Bradford-en legea
- Eztabaidarako gaiak

Historiari buruzko produkzio idatzia: datuak

Dokumentu mota	Historia	Arkeologia
	Dok. Kop.	Dok. Kop.
Artikuluak	1.081	33
Hitzaurreak	20	2
Liburuetan argitaratutako artikuluak	141	11
Liburu aipamenak	97	5
Edizio Kritikoak	3	0
Liburuak	322	2
Itzulpenak	49	3
Doktorego-tesiak	14	0
Guztira	1.727	56

Doktorego-tesiak historian

Izenburua	Urtea	Unibertsitatea	Egilea
Euskarazko prentsa XX. mendean (1919-1937). Euskal kazetaritzaren sorrera eta garapena	1992	UPV/EHU	Diaz, J.
Ikastolen mugimenduaren historia (1960-1975)	1993	UPV/EHU	Fernandez, I.
Euskaldungo erroiztua (XIX eta XX. mendeak)	1993	UPV/EHU	Larrea, T
Sabindiar ondarea: autonomia ala independentzia	1996	UPV/EHU	Antxustegi, E.
Hitz apurtua. Deba Beheko herri armagileetan Frantziar Iraultzaren ondorioz gizartea, ekonomia	1999	UPV/EHU	Uriarte, J. M.
Nafarroa garaiko ikastolen historia (1963-1982)	2002	UPV/EHU	Lopez, I.
Euskararen egoera Gipuzkoan. Pizkundea: 1927-1936	2002	UPV/EHU	Narbaiza, A.
Piarres Lafitteren ekintzabideak (1920-1944) kultura jasoko euskaltzaleen sarearen baitan	2003	UPV/EHU	Hernandez, A.
30 urte Euskal Kulturari: 1956-1986	2003	UPV/EHU	Larrea, K.
Alfabetatze espazioak eta herri heziketa Gipuzkoan (1876/1918)	2004	UPV/EHU	Eizagirre, A.
Euskal erbeste politikoa Uruguiari	2004	UPNA/NUP	Irujo, X.
Intelektualen sorrera eta bilakaera Euskal Herrian: Resurrección María Azkue (1864-1951)	2006	UPV/EHU	Kintana, J.
Nafarroako Foru Zuzenbidearen irudiak: herri aldarrikapenetik egungo ahanzturara	2007	UPV/EHU	Jimeno, R.
Mikeletak eta bidelapurak: gizarte kontrolaren aldaketak Gipuzkoa tradizionalan, 1688-1808	2007	UD/DU	Zapirain, D.

Historiari buruzko produkzio idatzia: datuak

Dokumentu mota	Historia	Arkeologia
	Dok. Kop.	Dok. Kop.
Artikuluak	1.081	33
Hitzaurreak	20	2
Liburuetan argitaratutako artikuluak	141	11
Liburu aipamenak	97	5
Edizio Kritikoak	3	0
Liburuak	322	2
Itzulpenak	49	3
Doktorego-tesiak	14	0
Guztira	1.727	56

Historia lanetan EHa

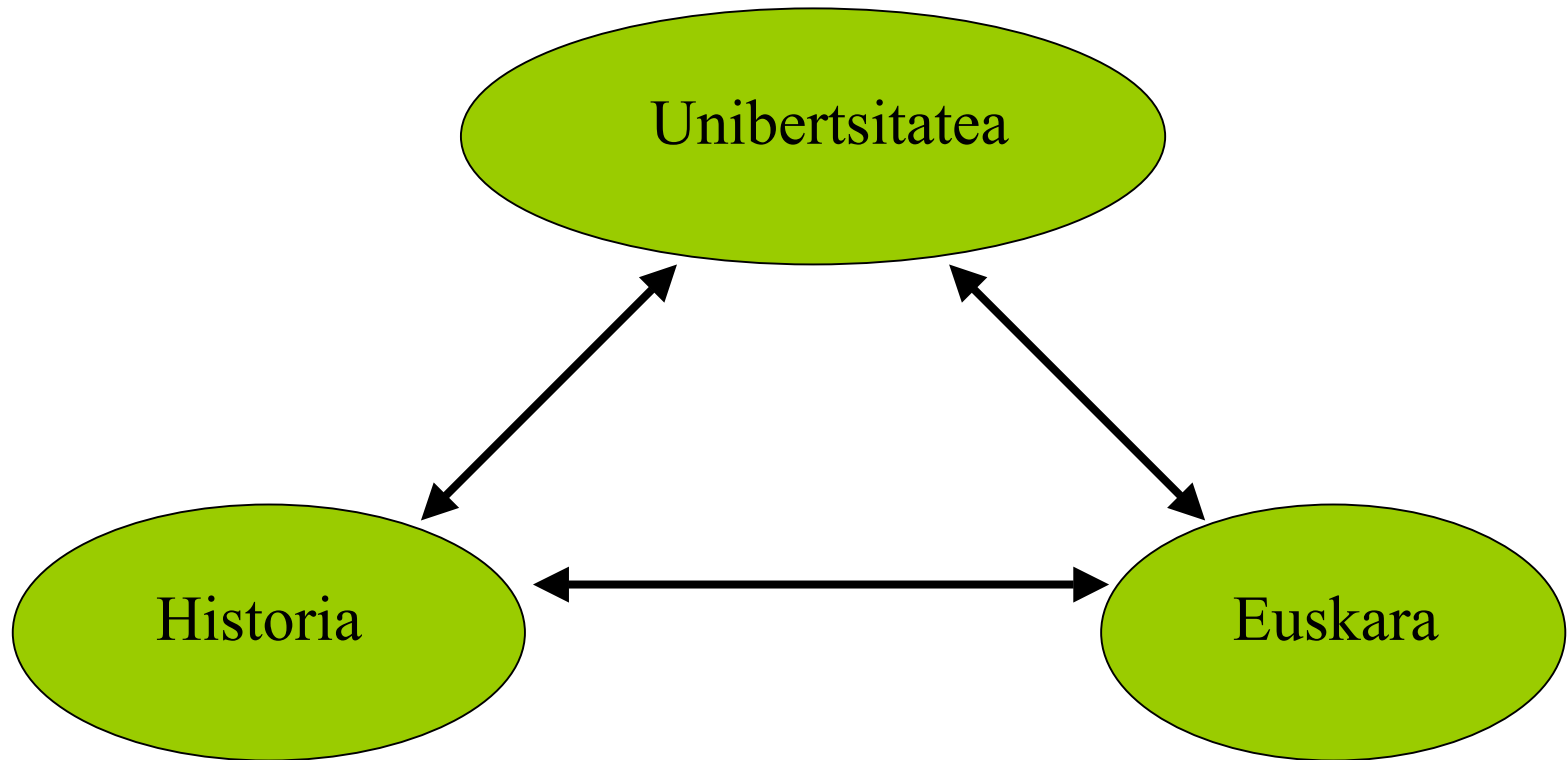
	liburuak (%)	itzulpenak (%)
Euskal Herrian kokatutakoak	95,4	69,4
Euskal Herrian kokatu gabekoak	4,6	30,6
Guztira	100	100

Historia lanetan biografiak

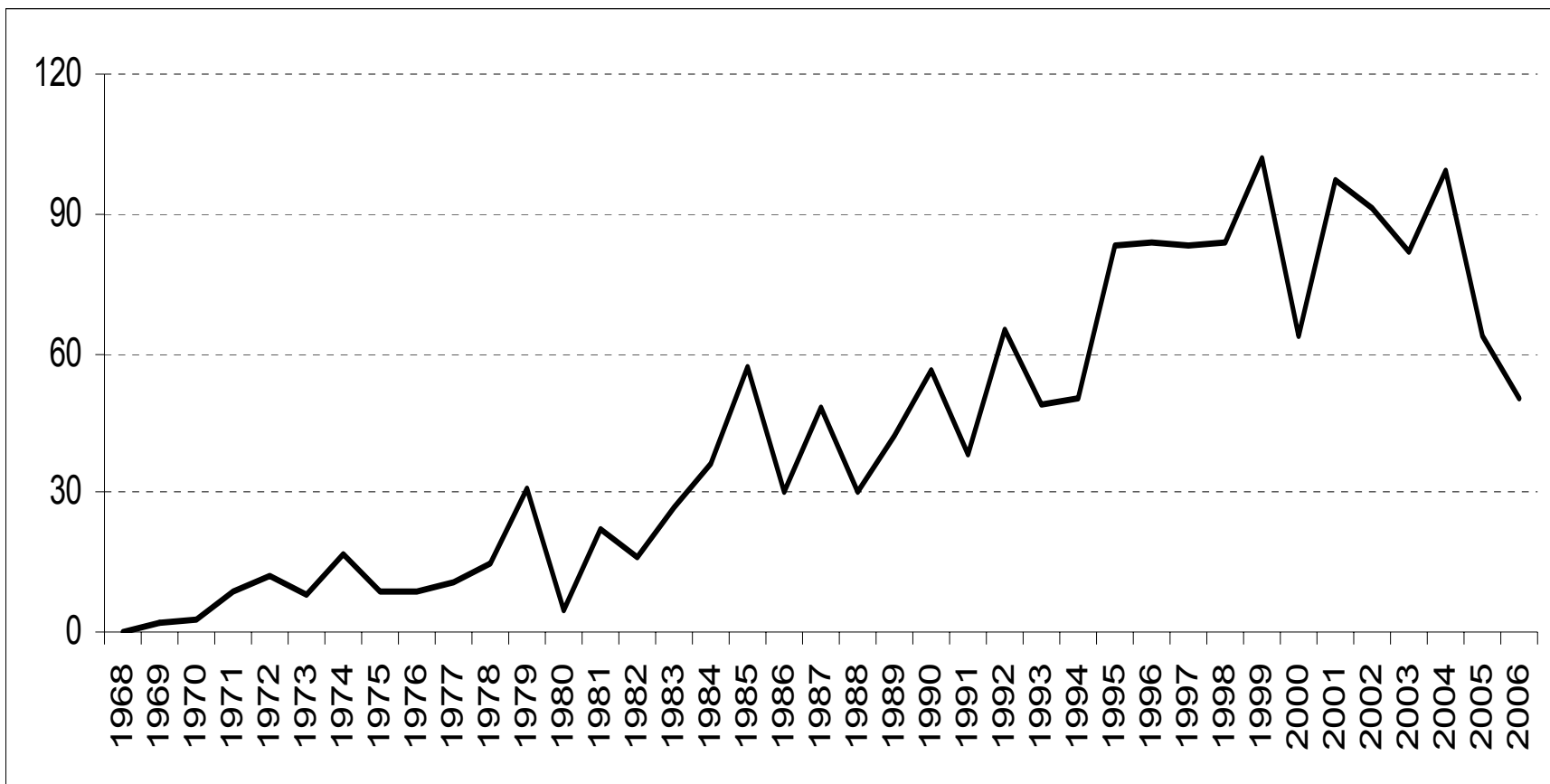
	liburuak (%)	itzulpenak (%)
Biografiak	70,4	29,5
Bestelako lanak	29,6	73,5
Guztira	100	100

- Azterketa bibliometrikoen ezaugarriak
- Goi mailako euskarazko ekoizpena
- Historiari buruzko ekoizpen idatzia
  - **Bilakaera eta epealdiak**
- Aldizkarietan argitaratutako historia lanak
  - Bradford-en legea
- Eztabaidarako gaiak

Historiari buruzko produkzio idatzia: bilakaeraren gakoak

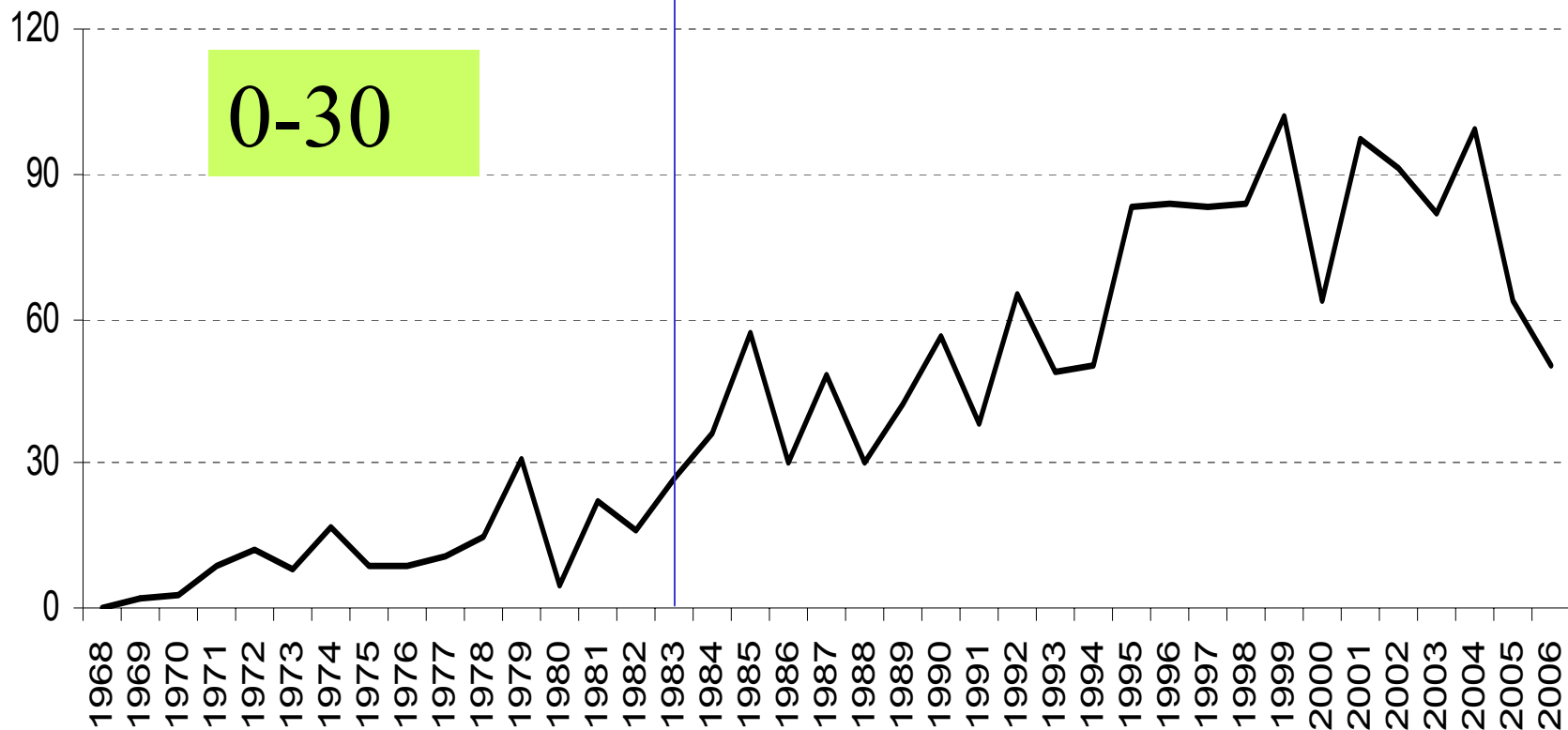

Historiari buruzko produkzio idatzia: bilakaera

1. Epea (1968-1983)

0-30

1. Epea: unibertsitatea & euskara

- 70ko hamarkadan:
  - Euskara ikasteko eskolak (ez ofizialak)
  - Euskarazko irakaskuntza (salbuespena):
    - Zientzia Fakultatean (Leioa, 1979/80)
    - Kimika Fakultatean (Donostia, 1976/77)
    - Irakasle Eskola (Bilbo/Donostia, 1978)
    - Arabako Unibertsitate Ikastetxea (Gasteiz, 1977)
  - Udako Euskal Unibertsitatearen sorrera (1973)
- 80ko hamarkada
  - Euskara Kabinetea (1981)

(Irazabalbeitia, Mujika, 1990: 118)

“UEUk bultzatzen duen euskalduntasunak elementu berria sartzen du euskal kulturari, **euskara kultura unibertsalaren edozein gai tratatzeko erreminta moduan erabiltzea alegia. Euskara etxe-zulotik atera eta ezagutza unibertsalaren plazara eramatea.** Dena den, euskara eguneroko bizitza modernorako erreminta bihurtzearen gogoia ez da UEUrena bakarrik eta ez da hori esan nahi izan. (...) **UEUren lorpena ideia hori unibertsitate-giroan txertatu ahal izatea izan zen**”

(http://www.jakingunea.com/50urte/html/Jakin90_57/Jakin90_57.html)

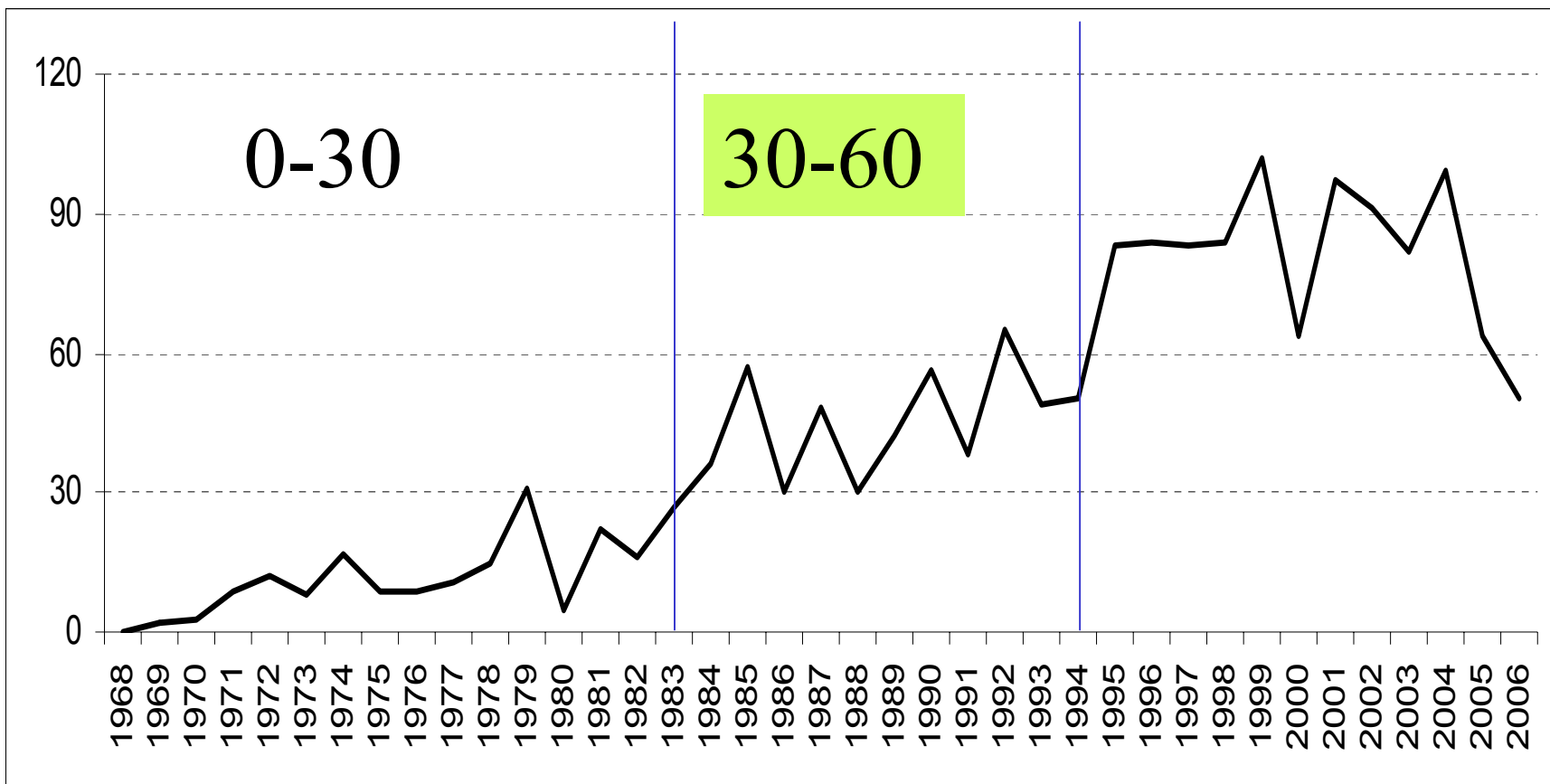
1. Epea: unibertsitatea & historia

- 60ko hamarkadan
  - Deustuko unibertsitatean historia ikasketak
- 70ko hamarkadan
  - Historia karrera (1978/79) Filosofia eta Letren Fakultatean

1. Epea: historia & euskara

- 60-70ko hamarkadak
  - Historia lan gehienak gaztelaniaz/frantsesez
  - Euskaraz lan gutxi
    - Arazo bi (Aizpuru, 2005: 431):
      - Planteamendu historiografiko akademikoetatik urrun
      - Ezezagunak ziren erdaldun irakurle/historialarientzat
- 80ko hamarkada
  - *Historia eta Gizarte Zientzien urtekaria* (1981)
  - Eusko Ikaskuntzaren *Cuadernos de Seccion. Historia-Geografia*
  - Eusko Ikaskuntzaren IX. Kongresua (1983): 5/63

2. Epea:

2. Epea: unibertsitatea & historia

- UEUren Udako Ikastaroak Iruñean
- Euskal Historiaz I Jardunaldiak Fakultatean (Euskara Batzordea, 1985)
- Donostiako UPV/EHUren Historia Ikastaroak (1985-1987)
- *Jakin* aldizkarian euskal historiografiari buruzko monografikoa (55 zkia, 1989)

2. Epea: unibertsitatea & euskara

- Unibertsitatearen estatutuek (1984) euskararen presentzia unibertsitatean arautzen dute
- Lehenengo Euskara Errektoreordea: J. Iturbe (1986)
- Unibertsitatearen 1go hizkuntza plangintza (1990)

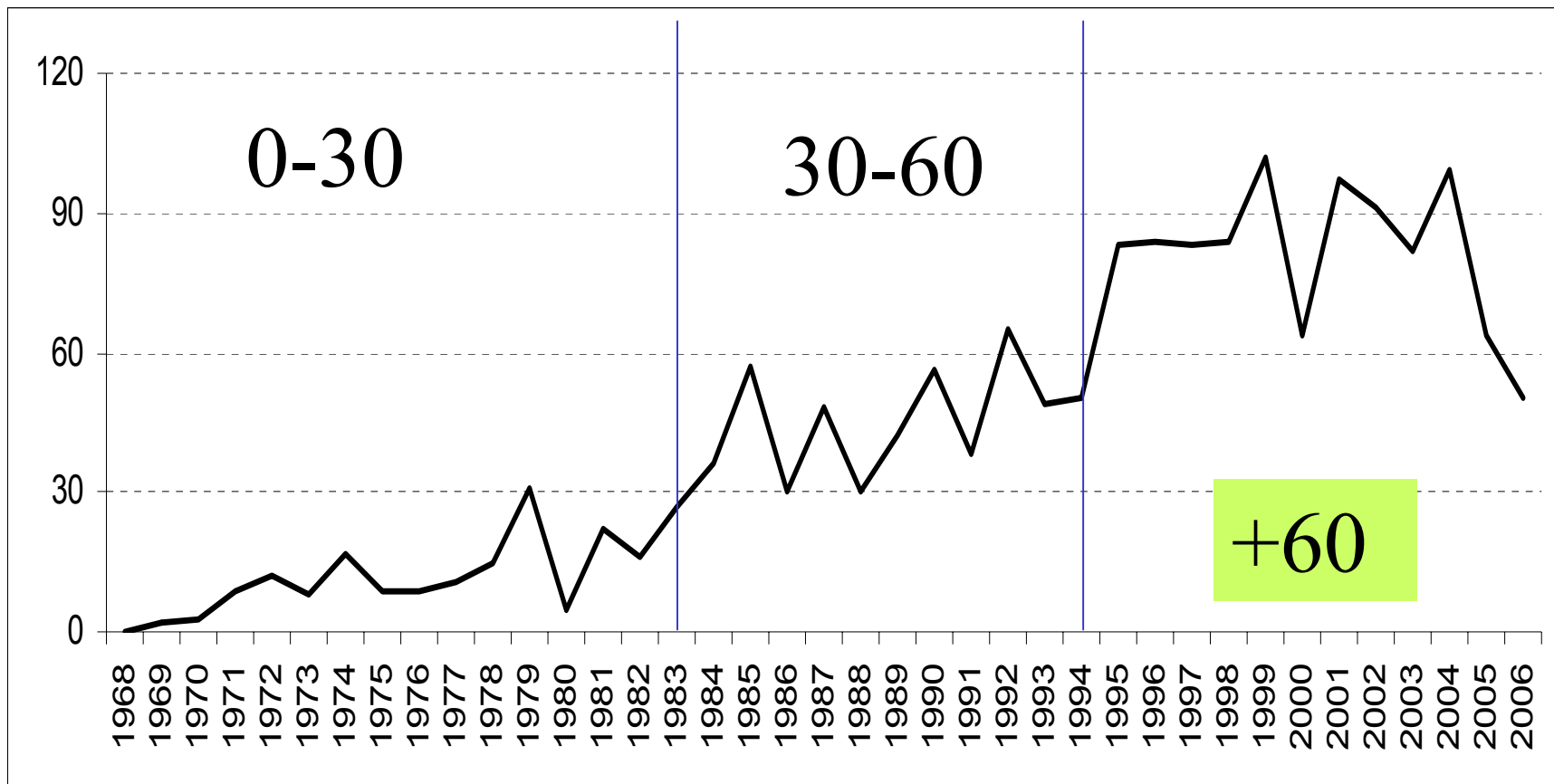
Unibertsitatea & historia & euskara

- **Karreraren euskalduntzea ikasle euskaltzaleen eraginez:**
  - Fakultateko Euskara Batzordea (1984)
  - Bi irakasgai euskaraz:
    - Euskal Herriko historia
    - Euskara Teknikoa
  - 1989an karrerako Historiako 1go maila euskaraz

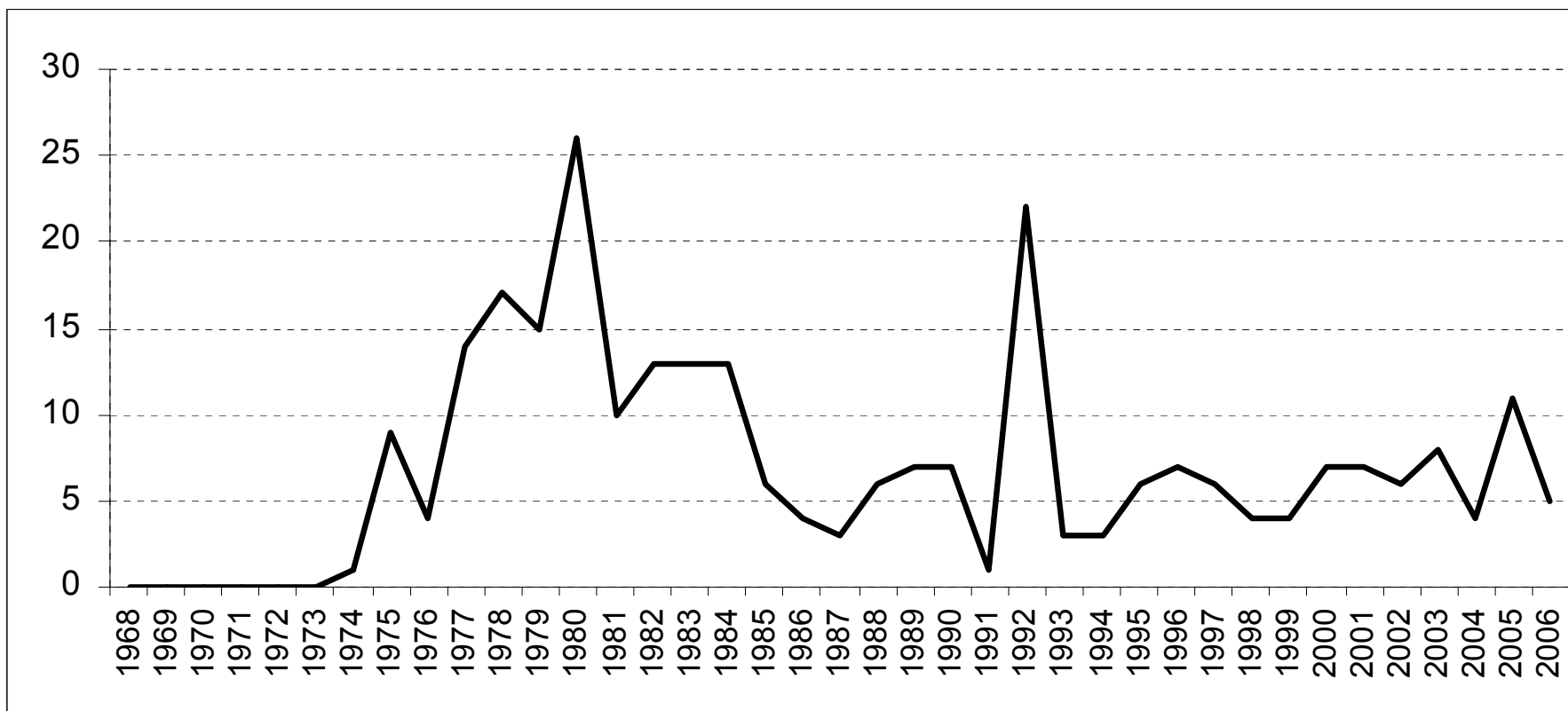

3. Epea:

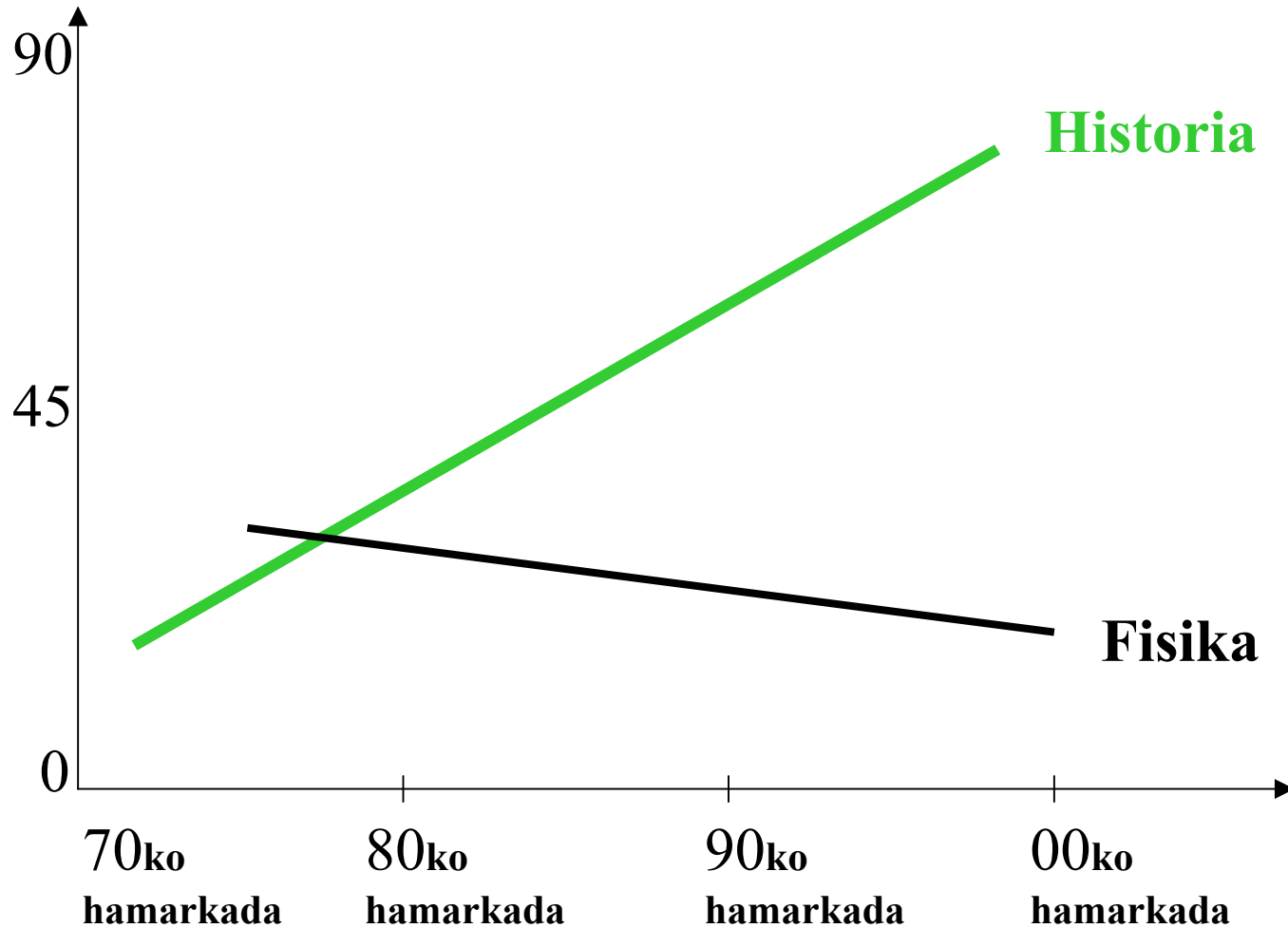
unib+eusk+historia uztarketaren emaitzak:

Fisikari buruzko produkzio idatzia: bilakaera

Jakintza arloen bilakaera konparatua

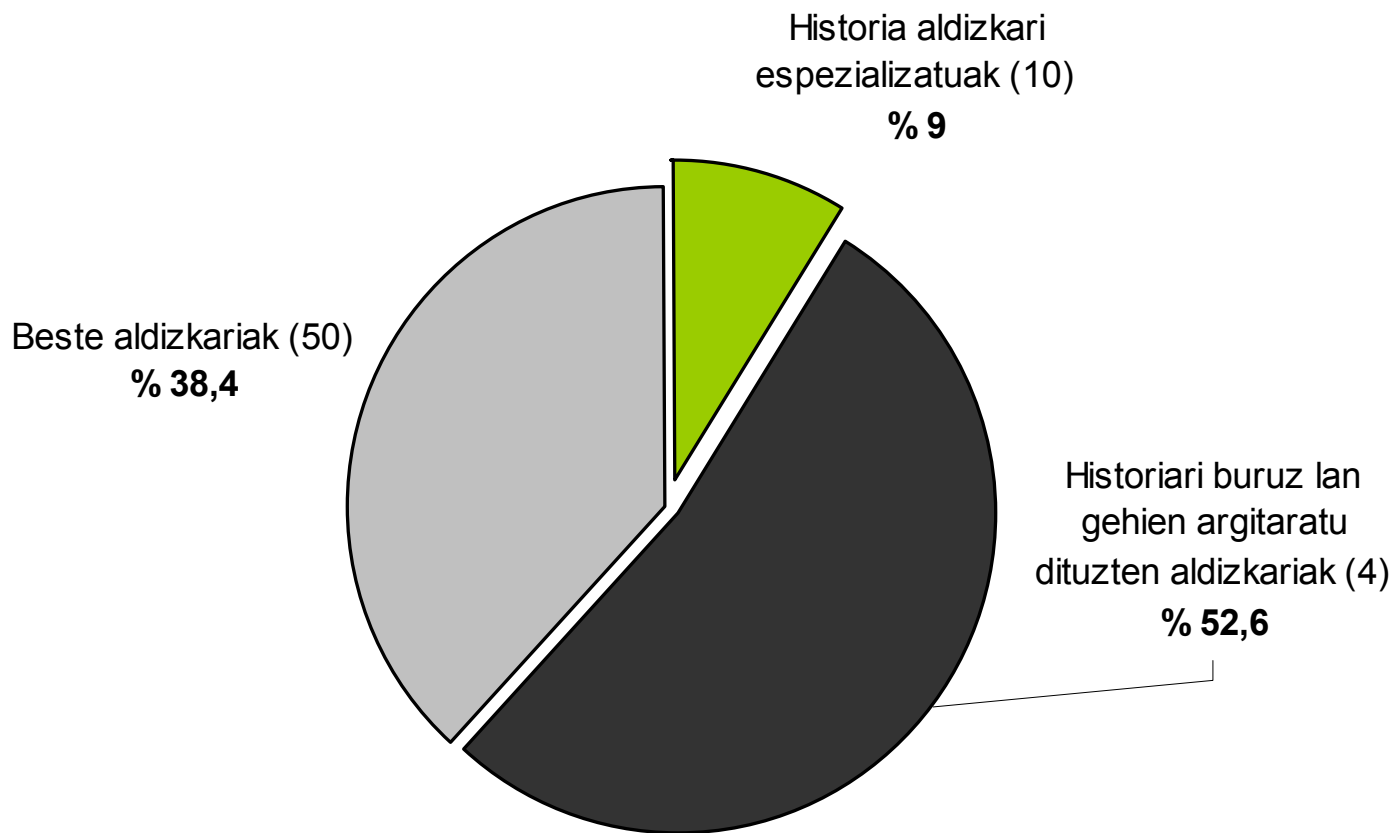
- Azterketa bibliometrikoen ezaugarriak
- Goi mailako euskarazko ekoizpena
- Historiari buruzko ekoizpen idatzia
  - Bilakaera eta epealdiak
- **Aldizkarietan argitaratutako historia lanak**
  - Bradford-en legea
- Eztabaidarako gaiak

Aldizkariaren izena	dok. Kop
EUSKERA	361
KARMEL	106
JAKIN	86
UZTARO	68
EGAN	66
ELHUYAR ZIENTZIA ETA TEKNIKA	44
RIEV	37
HEGATS	34
LARRUN	25
VASCONIA	25
BIDEBARRIETA	24
TANTAK	20
GERONIMO DE UZTARIZ	
LEYÇAUR	17
OIHENART	14
ELHUYAR ald	
FONTES LINGVAE VASCONUM	13
HERMES	
MUNDAIZ	11
ASJU	
BIDASOA IKERKETA ZENTROAREN KOA	
BOLETIN DE LA RSBAP	10
MUGA	9
IDATZ eta MINTZ	
LAPURDUM	
MUSIKER	8
BAT	
BIDASOAKO IKASKUNTZEN ALDIZKARIA	
BOLETIN DE ESTUDIOS HISTORICOS SO	
ELE	
ELERIA	
SANCHO EL SABIO	7

BOLETIN DE LA ACADEMIA VASCA DE D	6
EUSKO IKASKUNTZEN KONGRESUAK	6
BILDUMA	
ERNAROA	
SENEZ	5
CUADERNOS DE ETNOLOGÍA Y ETNOGR	
EKAIA	
ENSEIUKARREAN	
HUARTE DE SAN JUAN: geografía eta hist	
ZAINAK	4
IKASTARIA	
SUSTRAI	3
AZPILKUETA	
BITARTE	
EUSKARAREN IKER ATALAK	
GOGOIA	
HIKA	
MUNIBE: antropologia-arkeologia	
NOTITIA VASCONIAE	
ZER	2
AZKOAGA	
BRANKA	
CUADERNOS VASCOS DE HISTORIA DE	
EIBARKO KUADERNUAK	
EUSKALINGUA	
JENTILBARATZ	
KOBIE: etnografia	
LETRAS DE DEUSTO	
MEDIATIKA	
SAIOAK	
TRABAJOS DE ARQUEOLOGIA NAVARRA	
ZUTABE	1
Guztira	1.178

Historia aldizkari espezializatuen produkzioa euskaraz

Aldizkariaren izena	Historia Dok. Kop.
Vasconia	25
Geronimo Uztariz	17
Leyçaur	17
Bidasoa Ikerketa Zentroaren Koadernoak	10
Boletín de la RSBAP	10
Bidasoako Ikaskuntzen aldizkaria	7
Boletín de Estudios Historicos sobre San Sebastian	7
Bilduma	5
Ernaroa	5
Huarte de San Juan: Geografia eta Historia	4
Guztira	107

Bradford-en Legea

Zona aldizkariak	Aldizkari kop.	Aldizkari(ar)en izenak	Dok kop.
Nukleoa	1	<i>Euskera</i>	361
1. zona	5	<i>Karmel, Jakin, Uztaro, Egan eta Elhuyar Zientzia eta Teknika</i>	370
2. zona	26	<i>RIEV, Hegats, Larrun, <u>Vasconia</u>, Bidebarrieta, Tantak, Geronimo de Uztariz, <u>Leyçaur</u>, Oihenart, Elhuyar ald, Fontes Linguae Vasconum, Hermes, Mundaiz, ASJU, <u>Bidasoa Ikerketa Zentroaren Koadernoak</u>, <u>Boletín de la RSBAP</u>, Muga, Idatz eta Mintz, Lapurdum, Musiker, Bat, <u>Bidasoako Ikaskuntzen aldizkaria</u>, <u>Boletín de Estudios Históricos sobre San Sebastián</u>, Ele, Eleria eta Sancho El Sabio</i>	366
3. zona* (eratu gabe)	32	<i>Boletín de la Academia Vasca de Derecho, Eusko Ikaskuntzen Kongresuak, Senez, Bilduma, Ernaroa, Cuadernos de Etnología y Etnografía, Ekaia, Enseiukarrean, Huarte de San Juan: Geografia eta Historia, Zainak, Ikastaria, Sustrai, Azpilkueta, Bitarte, Euskararen Iker Atalak, Gogoa, Hika, Munibe: Antropologia-Arkeologia, Notitia Vasconiae, Zer, Azkoaga, Branka, Cuadernos Vascos de Historia de la Medicina, Eibarko Kuadernuak, Euskalingua, Jentilbaratz, Kobie: etnografía, Letras De Deusto, Mediatika, Saioak, Trabajos de Arqueología Navarra eta Zutabe</i>	82

Vasconia aldizkaria

- Eusko Ikaskuntzaren Historia Saila (1983)
- 1-34. zkiak (1983-2003):
  - Lan argitaratuak 484
    - Euskararen erabilera % 6a
    - Euskal Herriari buruzkoak % 91,7

Historia lokaleko aldizkariak

- Irungo *Bidasoako Ikaskuntzen aldizkaria/Boletín de Estudios del Bidasoa*
- Errenteriako Bilduma (*Bilduma: revista del Archivo Municipal de Rentería/ Errenteriako Udal Artxibo Zerbitzuko aldizkaria*)
- Andoaingo Leyçaur (*Leyçaur: Andoaingo ikerketa historikoen aldizkaria/ revista de estudios históricos de Andoain*)

- Azterketa bibliometrikoen ezaugarriak
- Goi mailako euskarazko ekoizpena
- Historiari buruzko ekoizpen idatzia
  - Bilakaera eta epealdiak
- Aldizkarietan argitaratutako historia lanak
  - Bradford-en legea
- **Eztabaidarako gaiak**